

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

2014-15

Κατεύθυνση

«Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική»

Το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική» αποσκοπεί:

- Στην **κριτική ανάλυση** της σύγχρονης προβληματικής στα πεδία της Ευρωπαϊκής, της Διεθνούς και της Συγκριτικής Κοινωνικής Πολιτικής, στην κατανόηση των αιτίων και την αποτίμηση των επιπτώσεων της κρίσης στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, υγείας και πρόνοιας
- Τη **διεπιστημονική διερεύνηση** των σύγχρονων κοινωνικών μεταρρυθμίσεων και της επίδρασης των υπερεθνικών θεσμών (ΕΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης, ΟΟΣΑ, ΔΟΕ, κλπ.) στον εξευρωπαϊσμό των εθνικών κοινωνικών πολιτικών, προκειμένου να κατανοηθεί, να ερμηνευθεί και να αξιολογηθεί η διαδικασία, η διαμόρφωση και ο ρόλος της υπερεθνικής κοινωνικής ρύθμισης την εποχή της παγκοσμιοποίησης
- Στην παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων για εκπόνηση κοινωνικής έρευνας και για επιστημονική διαπραγμάτευση με απώτερο σκοπό τις **διδακτορικές σπουδές**
- Την εξοικείωση με διαδικασίες και πρακτικές που προάγουν την **προοπτική απασχόλησης** σε εθνικούς (κοινωνικά υπουργεία, οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης, κεντρική-περιφερειακή-τοπική διοίκηση, κλπ) ή στους υπερεθνικούς οργανισμούς διαμόρφωσης κοινωνικής πολιτικής

Κεντρικός στόχος του μεταπτυχιακού είναι η παράλληλη παροχή γνώσεων για τη δημιουργία επιστημόνων-ερευνητών αλλά και επιστημόνων-επαγγελματιών με διεθνείς προοπτικές. Συγκεκριμένα καλλιεργεί γνώσεις και παρέχει δεξιότητες για δύο επιλογές ατομικών σχεδιασμών και επιδιώξεων:

- **Πρώτον**, για νέους επιστήμονες που ενδιαφέρονται για κοινωνική έρευνα και διδασκαλία με ευρωπαϊκή διάσταση και ακαδημαϊκή προοπτική (πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, ερευνητικά προγράμματα, κλπ.).
- **Δεύτερον**, για σημερινά ή/και αυριανά στελέχη σε εθνικούς φορείς κοινωνικής πολιτικής που εστιάζουν ή εμπλέκονται στο ευρωπαϊκό επίπεδο (φορείς κοινωνικής πολιτικής σε όλα τα επίπεδα) και σε υπερεθνικούς οργανισμούς διαμόρφωσης κοινωνικής πολιτικής (ΕΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης, ΟΟΣΑ, ΔΟΕ, κλπ.)

Τα βασικά ποιοτικά χαρακτηριστικά του προγράμματος «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική» αναπτύσσονται σε πολλά επίπεδα. Πρώτον, στο επίπεδο της πολύ ικανοποιητικής ισορροπίας μεταξύ της ακαδημαϊκής / ερευνητικής πτυχής και των επαγγελματικών προοπτικών για τους φοιτητές. Δεύτερον, στο επίπεδο της μοναδικότητας του στην Ελλάδα αλλά της 'συμβατότητας' του σε διεθνές επίπεδο(δεν προσφέρεται συναφές πρόγραμμα στα Ελληνικά Πανεπιστήμια ενώ είναι αντίστοιχα μεταπτυχιακά προσφέρονται από τη δεκαετία του 1980 στα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια). Τρίτον, σε επίπεδο ακαδημαϊκού κύρους, γεωγραφικής διασποράς και διεπιστημονικής σύνθεσης της ομάδας διδασκόντων του προγράμματος (κοινωνιολόγοι, οικονομολόγοι, πολιτικοί επιστήμονες, ιστορικοί, νομικοί από Πανεπιστήμια όπως το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Πάντειο Πανεπιστήμιο, το Πανεπιστήμιο Κρήτης, το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου αλλά και από το London School of Economics, το University Pompeu Fabra (Barcelona), το University of Bath, το University of Kent, University of Milan, University of Lausanne κλπ.). Τέταρτον, σε επίπεδο δυνατότητας αμειβόμενης πρακτικής άσκησης των μεταπτυχιακών φοιτητών μέσω Erasmus-Erasmus placement σε διεθνείς οργανισμούς διαμόρφωσης κοινωνικής πολιτικής κατά τη διάρκεια του τρίτου εξαμήνου σπουδών.

Θεματικοί Κύκλοι Σεμιναρίων – Εξειδίκευση γνωστικών αντικειμένων

Το πρόγραμμα των μεταπτυχιακών σεμιναρίων οργανώνεται στη βάση έξι θεματικών κύκλων σεμιναρίων, οι οποίοι συγκροτούνται/εξειδικεύονται από επιμέρους γνωστικά αντικείμενα/μαθήματα:

Χειμερινό εξάμηνο

- 1. Ποιοτική & Ποσοτική Έρευνα Κοινωνικής Πολιτικής**
- 2. Θεωρητική Ανάλυση Κοινωνικής Πολιτικής**
- 3. Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση & Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική**

Εαρινό εξάμηνο

- 1. Οικονομική & Συγκριτική Ανάλυση Κοινωνικής Πολιτικής**
- 2. Εφαρμογές Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής** (πολιτικές απασχόλησης-εργασιακών σχέσεων, υγείας-κοινωνικής ασφάλισης, μετανάστευσης-κοινωνικής ενσωμάτωσης, εκπαίδευσης)
- 3. Προκλήσεις & Προοπτικές Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής**

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

1ο Εξάμηνο

I. Ποιοτική και Ποσοτική Έρευνα Κοινωνικής Πολιτικής

- Ποσοτικές μέθοδοι στην έρευνα της κοινωνικής πολιτικής
- Ποιοτικές μέθοδοι στην έρευνα της κοινωνικής πολιτικής

Διδάσκοντες: Αθανάσιος Κατσής (Καθηγητής) Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου - Μάνος Σπυριδάκης (Αν. Καθηγητής), Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

1. Σύντομη Περιγραφή

Εισαγωγικό μάθημα το οποίο παρουσιάζει και αναλύει τις βασικές διαστάσεις της ποσοτικής και της ποιοτικής έρευνας στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα αναλύονται θέματα δειγματοληψίας και μεγέθους δείγματος, είδη μεταβλητών, τεχνικές περιγραφικής και επαγωγικής Στατιστικής, τεχνικές συνέντευξης καθώς και εφαρμογές μέσω του στατιστικού λογισμικού SPSS. Οι έννοιες που παρουσιάζονται είναι, μεταξύ άλλων, τεχνικές δειγματοληψίας με και χωρίς πιθανότητες, κατασκευή οδηγού συνέντευξης και ερωτηματολογίου, t-test, μη παραμετρικοί έλεγχοι, ανάλυση συσχέτισης και ανάλυση κατηγορικών δεδομένων καθώς και πολυμεταβλητές τεχνικές. Δεν απαιτείται ιδιαίτερο μαθηματικό ή στατιστικό υπόβαθρο αφού η έμφαση δίνεται στις εφαρμογές των τεχνικών και στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων.

2. Στόχοι

Με την ολοκλήρωση της ενότητας ο/η φοιτητής/τρια θα μπορεί να:

(α) Να υλοποιεί ένα σχέδιο δειγματοληψίας σε ποσοτικές και ποιοτικές έρευνες στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής

(β) Υιοθετεί την κατάλληλη προσέγγιση (ποσοτική ή/και ποιοτική) στη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων.

(γ) Να κατασκευάζει οδηγό συνέντευξης και ερωτηματολόγιο

(δ) Να γνωρίζει τεχνικές περιγραφικής Στατιστικής

(ε) Να επιλέγει και να υλοποιεί την κατάλληλη τεχνική επαγωγικής Στατιστικής.

(στ) Να ερμηνεύει τα αποτελέσματα των ποσοτικών ή ποιοτικών αναλύσεων

(ζ) Να γνωρίζει βασικές εντολές του στατιστικού λογισμικού SPSS

3. Μαθησιακά αποτελέσματα

- Ανάπτυξη ικανοτήτων σχεδιασμού, ανάλυσης και σύγκρισης εννοιών και αποτελεσμάτων στο γνωστικό αντικείμενο της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων χρήσης του στατιστικού λογισμικού SPSS

4. Αξιολόγηση

Γραπτή εργασία πάνω σε πραγματικά δεδομένα. Οι φοιτητές αναλύουν και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των αναλύσεων τους σε ένα πραγματικό σετ δεδομένων.

5. Βιβλιογραφία

- Creswell, J. (2011). Εκπαιδευτική Έρευνα, Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας, Αθήνα: Έλλην/Ίων
- Κατσής, Α., Σιδερίδης, Γ., & Εμβαλωτής, Α. (2010) Στατιστικές μέθοδοι στις Κοινωνικές Επιστήμες, Αθήνα: Τόπος

II. Θεωρητική Ανάλυση Κοινωνικής Πολιτικής

Διδάσκων: Δημήτρης Βενιέρης, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Συμμετέχουν: Σ. Ρομπόλης, Ι. Σακέλλης (Πάντειο Πανεπιστήμιο)

1. Περιγραφή

Το μάθημα αναλύει τις βασικές έννοιες, αρχές και αξίες που θεμελιώνουν την Κοινωνική Πολιτική, ένα διεπιστημονικό ακαδημαϊκό αντικείμενο που διερευνά την ανταπόκριση των κοινωνιών στις κοινωνικές ανάγκες. Η μελέτη της υπονοεί τη δυνατότητα ανάλυσης θεωρητικών και εμπειρικών στοιχείων που εκπορεύονται από ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών επιστημών και αντικειμένων όπως κοινωνιολογία, οικονομικά, πολιτική, ιστορία, δίκαιο, στατιστική, κλπ. Ο όρος *Κοινωνική Πολιτική* υποδηλώνει θεωρία και εφαρμογή και το μάθημα περιλαμβάνει και τις δύο πτυχές. Σε θεωρητικό επίπεδο, ως ακαδημαϊκό αντικείμενο, αναφέρεται στη μελέτη, τη διερεύνηση και την ερμηνεία της Κοινωνικής Πολιτικής. Σε εφαρμοσμένο επίπεδο, ως πεδίο κοινωνικής παρέμβασης, ρύθμισης και δράσης, αναφέρεται στην ανάλυση, τη διαμόρφωση και την άσκηση κοινωνικών πολιτικών. Στο σύνθετο/πολυεπίπεδο αυτό πλαίσιο διαμορφώνεται η θεματολογία των σεμιναρίων κινείται στους εξής άξονες: Η έννοια και ο ρόλος της Κοινωνικής Πολιτικής, αρχές και αξίες της Κοινωνικής Πολιτικής, τα πεδία της Κοινωνικής Πολιτικής, μοντέλα και θεωρίες ευημερίας, ιδεολογία και Κοινωνική Πολιτική, οι σχέσεις της Κοινωνικής Πολιτικής (ανάγκες & επιλογές, δικαιώματα & υποχρεώσεις, κοινωνικά δικαιώματα & ιδιότητα του πολίτη, πολιτική οικονομία και Κοινωνική Πολιτική, Κοινωνική Πολιτική και κοινωνική δικαιοσύνη).

2. Στόχοι μαθήματος

Οι φοιτητές πρέπει να κατανοήσουν τις διαφορετικές/συμπληρωματικές επιστημονικές προσεγγίσεις αλλά και να εμβαθύνουν στις αιτίες/επιδράσεις της Κοινωνικής Πολιτικής υπό το πρίσμα διαφορετικών ιδεολογικών παραδόσεων και κοινωνικών αξιών. Τα σεμινάρια αποσκοπούν στην παροχή βασικών θεωρητικών

γνώσεων και εμπειρικών στοιχείων ώστε οι φοιτητές να αναπτύξουν τη δυνατότητα κατανόησης, ανάλυσης και σύνθεσης των περί την Κοινωνική Πολιτική ζητημάτων αλλά και να καλλιεργήσουν την επίγνωση του ευγενούς ρόλου της.

3. Μαθησιακά αποτελέσματα

Μετά το πέρας των σεμιναρίων οι φοιτητές θα πρέπει να δύνανται:

- να κατανοούν και να εμβαθύνουν στις βασικές έννοιες της θεωρητικής ανάλυσης της Κοινωνικής Πολιτικής
- να συγκροτούν επιστημονικά τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία για το σύγχρονο ρόλο της Κοινωνικής Πολιτικής σε κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο
- να περιγράφουν, να αναλύουν και να συγκρίνουν διαφορετικές προσεγγίσεις στην ανάλυση της θεωρίας της Κοινωνικής Πολιτικής
- να αναλύουν τα κοινωνικά προβλήματα/κοινωνικές ανάγκες στις σύγχρονες κοινωνίες και να συγκρίνουν/ερμηνεύουν κριτικά τους διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης τους μέσω κοινωνικών πολιτικών

4. Τρόπος αξιολόγησης των φοιτητών

Οι φοιτητές αξιολογούνται με γραπτό διαγώνισμα στο τέλος του εξαμήνου διδασκαλίας με βάση το περιεχόμενο των σεμιναρίων και την αντίστοιχη βασική βιβλιογραφία. Παρέχεται η δυνατότητα προαιρετικών εργασιών/παρουσιάσεων που προσφέρουν στην προβιβάσιμη βαθμολογία του γραπτού διαγωνίσματος μέχρι 2 μονάδες. Περί το μέσο της διεξαγωγής των σεμιναρίων οι φοιτητές καλούνται σε ένα γραπτό τεστ το οποίο παρέχει μια αρχική ένδειξη της προόδου τους το οποίο δεν συνεκτιμάται στην τελική βαθμολογία.

5. Βασική βιβλιογραφία

- Baldock J., Manning N., Miller S., Vickerstaff S. (1999), *Social Policy*, Oxford: Oxford University Press.

- Βενιέρης Δ. (2013), *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα: Το Τέλος των Ύμνων*, 2^η έκδοση, Αθήνα: Τόπος.
- Dean H. (2006), *Social Policy*, Cambridge: Polity.
- Drake R. F. (2001), *The Principles of Social Policy*, Basingstoke: Palgrave.
- Esping-Andersen C. (2006), *Οι Τρεις Κόσμοι του Καπιταλισμού της Εφημερίδας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (μετάφραση, αγγλική έκδοση 1990).
- Fitzpatrick T. (2001), *Welfare Theory: an introduction*, Basingstoke: Palgrave.
- Titmuss R. M. (1974), *Social Policy: An Introduction*, London: Allen & Unwin.

III. Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική (ιστορικές, θεσμικές, πολιτικές και οικονομικές διαστάσεις)

Διδάσκοντες: Νίκος Κουτσιάρας, Πανεπιστήμιο Αθηνών (οικονομικές ενότητες του μαθήματος), Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος, Πανεπιστήμιο Αθηνών (πολιτικές και θεσμικές ενότητες του μαθήματος), Έφη Γαζή, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (ενότητα ιστορίας)

1. Σύντομη γενική περιγραφή του μαθήματος

Στο μάθημα αυτό οι διδάσκοντες θα πραγματευθούν τα παρακάτω ερωτήματα: ποιά είναι τα κύρια στοιχεία της πολιτικής οικονομίας της κοινωνικής πολιτικής, ποιες είναι οι βασικές όψεις της οικονομικής ολοκλήρωσης και του θεσμικού οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ποιο είναι το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο οικοδομήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση; Πώς επιδρά η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στη λειτουργία του (εθνικού) κοινωνικού κράτους; Είναι η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων κοινωνικής πολιτικής στους Ευρωπαϊκούς (υπερεθνικούς) θεσμούς

σκόπιμη και δυνατή; Είναι η αναθεώρηση των εθνικών κοινωνικών συμβολαίων – και η μεταρρύθμιση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας- επιβεβλημένη και σε τί, κατά κανόνα, συνίσταται; Πώς εξηγείται ο σχηματισμός και η μεταρρύθμιση του καθεστώτος κοινωνικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας/Ένωσης; Πώς εξηγείται ο χρονικώς ασυνεχής και ασύμμετρος χαρακτήρας της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής; Συμβάλλει η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική στη σύγκλιση ή μήπως στην απόκλιση των εθνικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Πώς τροποποιείται ο καταμερισμός της λήψεως αποφάσεων για την κοινωνική ευημερία μεταξύ εθνικού κράτους, Ευρωπαϊκών (υπερεθνικών) θεσμών και αγοράς και τί συνεπάγεται η σύγχρονη χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση για την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική; Το μάθημα δεν είναι εργαστηριακό και διεξάγεται με παραδόσεις της ύλης και συζητήσεις με μορφή σεμιναρίου.

2. Στόχοι του μαθήματος

Στόχοι του μαθήματος είναι η κατανόηση βασικών εννοιών, θεωρητικών προσεγγίσεων και ανοικτών ερευνητικών ερωτημάτων που χαρακτηρίζουν σήμερα την ανάλυση της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής καθώς και - μέσω αυτής της μελέτης - η εξοικείωση των φοιτητών με σημαντικές θεσμικές, οικονομικές και ιστορικές όψεις της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

3. Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές θα πρέπει να είναι σε θέση:

να κατανοούν και να χρησιμοποιούν βασικές έννοιες της ανάλυσης της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής, καθώς και της θεσμικής και οικονομικής ανάλυσης της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

να περιγράφουν, να αναλύουν και να συγκρίνουν διαφορετικές προσεγγίσεις στην ανάλυση της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής

να αναλύουν τρέχοντα προβλήματα και ανοικτά ζητήματα στο πεδίο της

Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής, καθώς και να παρουσιάζουν συγκροτημένα, με επιστημονικό τρόπο, τα αποτελέσματα της ανάλυσής τους.

4. Τρόπος αξιολόγησης των φοιτητών

Οι φοιτητές αξιολογούνται με βάση ενδιάμεση γραπτή άσκηση και, κυρίως, γραπτή εξέταση μετά το τέλος της σειράς των διαλέξεων. Στην τελική εξέταση περιλαμβάνονται θέματα από όλη τη διδακτέα ύλη.

5. Βιβλιογραφία

Ενδεικτικά, βασικά εγχειρίδια του μαθήματος είναι τα εξής:

Hantrais, L. (2007), *Social Policy in the European Union*, London, Palgrave Macmillan.

Μαραβέγιας, Ν. (2008) (επιμ.), *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα: Θεμέλιο.

Molle, W. (2006 4^η έκδοση) *The Economics of European Integration: Theory, Practice, Policy*, Farnham, Ashgate Publ.

Σακελλαρόπουλος, Θ. (2011), επιμ., *Η κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: Διόνικος.

Τσούκαλης, Λ. (2004), *Ποια Ευρώπη;* Αθήνα: Ποταμός.

2ο Εξάμηνο

I. Οικονομική/Συγκριτική Ανάλυση Κοινωνικής Πολιτικής

I. 1. Οικονομική Ανάλυση Κοινωνικής Πολιτικής

Διδάσκοντες: Σάββας Ρομπόλης (Καθηγητής) - Θεόδωρος Μητράκος (Λέκτορας), Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η ενότητα αυτή εισάγει τους φοιτητές στη συμβολή της οικονομικής επιστήμης στην ανάλυση της κοινωνικής πολιτικής. Εισαγωγικά προσεγγίζει το κοινωνικό κράτος ως εργαλείο οικονομικής αποδοτικότητας με γνώμονα την κοινωνική δικαιοσύνη, στη

συνέχεια περιγράφει τις αποτυχίες της αγοράς και τα μέσα της κρατικής παρέμβασης σε διάφορα πεδία κοινωνικής πολιτικής και ακολούθως εξειδικεύει την ανάλυση αυτή στην Ελλάδα με έμφαση το πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης. Τέλος, πραγματεύεται σύγχρονα ζητήματα οικονομικής ανάλυσης της κοινωνικής πολιτικής που συνδέονται με τις κοινωνικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Η θεματολογία των σεμιναρίων κινείται στους εξής άξονες: Η πολιτική οικονομία του κοινωνικού κράτους, το κοινωνικό κράτος ως εργαλείο αποδοτικότητας: οικονομική θεωρία, αποτυχίες της αγοράς και κρατική παρέμβαση : υγεία, ανεργία, φτώχεια, η χρηματοδότηση της κοινωνικής σφάλισης στην Ελλάδα, η συνταξιοδοτική πολιτική στην Ελλάδα, οι κοινωνικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ευρώπη και την Ελλάδα.

1 2. Συγκριτική Κοινωνική Πολιτική

Διδάσκων: Ανδρέας Φερώνας (Επίκουρος Καθηγητής), Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

1. Σύντομη Περιγραφή

Το μάθημα διερευνά βασικά ερωτήματα και ζητήματα που αφορούν στη συγκριτική ανάλυση των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής και των μεταβολών τους. Εξετάζονται συγκριτικά η ιστορική εξέλιξη, η ανάπτυξη, η ωρίμανση, η κρίση και η μεταρρύθμιση των κρατών πρόνοιας των αναπτυγμένων κρατών της δυτικής Ευρώπης. Η συγκριτική ανάλυση των κοινωνικών πολιτικών, προγραμμάτων και θεσμών συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του γιατί, πως και με τι αποτελέσματα τα κράτη πρόνοιας ασχολούνται με σημαντικά κοινωνικά προβλήματα και ζητήματα. Πέντε ερωτήσεις – κλειδιά οριοθετούν το πεδίο συζήτησης του μαθήματος:

- 1) Γιατί χρειαζόμαστε το κράτος πρόνοιας;
- 2) Πώς αναπτύξαμε το κράτος πρόνοιας που έχουμε;
- 3) Ποιες είναι οι κύριες επιπτώσεις του κράτους πρόνοιας;

- 4) Γιατί χρειαζόμαστε τη μεταρρύθμιση του κράτους πρόνοιας;
- 5) Τι είδους «νέο» κράτος πρόνοιας χρειαζόμαστε και πώς θα το αποκτήσουμε;

2. Στόχοι:

- Η κριτική ανάλυση των βασικών εννοιών και όρων της συγκριτικής ανάλυσης και μελέτης της κοινωνικής πολιτικής και του κράτους πρόνοιας
- Η κατανόηση της λογικής, της σπουδαιότητας αλλά και των προβλημάτων της συγκριτικής ανάλυσης
- Η κριτική ανάλυση και σύνθεση αρκετά διαφορετικών προσεγγίσεων για την ερμηνεία της ανάπτυξης της κοινωνικής πολιτικής
- Η ανάπτυξη γνώσεων σχετικά με το γιατί, πώς και με τι επιπτώσεις τα διαφορετικά κράτη οικοδομούν την παροχή των κοινωνικών υπηρεσιών και μεταβιβάσεων προς τους πολίτες
- Η τόνωση της κριτικής σκέψης σχετικά με το εάν και σε ποιο βαθμό οι υφιστάμενες και αναδυόμενες κοινωνικές πολιτικές είναι σε θέση να επιλύσουν τρέχοντα κοινωνικά προβλήματα
- Η προώθηση της επίγνωσης των διλημάτων και των κοινωνικών και πολιτικών κινδύνων που εμπλέκονται σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις του κράτους πρόνοιας

3. Μαθησιακά αποτελέσματα

Με το πέρας του μαθήματος οι φοιτητές θα πρέπει να είναι σε θέση:

- Να κατανοούν τις βασικές έννοιες και όρους της συγκριτικής ανάλυσης της κοινωνικής πολιτικής και του κράτους πρόνοιας
- Να κατανοούν τη λογική, τη σημασία και τα προβλήματα της συγκριτικής ανάλυσης στην κοινωνική πολιτική
- Να αναλύουν και να συνθέτουν αρκετά διαφορετικές προσεγγίσεις για την συγκριτική ανάλυση της ανάπτυξης της κοινωνικής πολιτικής και του κράτους πρόνοιας

- Να εφαρμόζουν καθιερωμένες θεωρίες, μεθόδους και τεχνικές των κοινωνικών επιστημών στην ανάλυση των προβλημάτων της ανάπτυξης της κοινωνικής πολιτικής
- Να γνωρίζουν την προέλευση, τη σημασία και τις συνέπειες των ομοιοτήτων και διαφορών των εθνικών συστημάτων κοινωνικής πολιτικής
- Να προσδιορίζουν τους εξωγενείς και ενδογενείς παράγοντες που επιδρούν στην διαμόρφωση των διαφορετικών καθεστώτων κράτους πρόνοιας

4. Αξιολόγηση

Γραπτή εξέταση. Οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την τελική βαθμολογία τους μέχρι 2 βαθμούς καταθέτοντας σύντομη εργασία μέχρι 1500 λέξεις.

5. Ενδεικτική Βιβλιογραφία

1. Leibfried, S. and Mau, S. (eds), (2008), *Welfare States: Construction, Deconstruction, Reconstruction*, Edward Elgar, UK.
2. Kennet, P. (ed) (2013), *A Handbook of Comparative Social Policy*, Edward Elgar, 2nd Edition, UK.
3. Hill, M. (2006), *Social Policy in the Modern World: A Comparative Text*. Blackwell, Oxford, UK.
4. Cousins M. (2005), *European Welfare States: Comparative perspectives*, Sage publications, London.
5. Amenta, A. (2003), "What we know about the development of social policy: comparative and historical research in comparative and historical perspective", in James Mahoney and Dietrich Rueschemeyer (eds), *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 91–130.
6. G. Esping-Andersen, (2006): *Οι τρεις κόσμοι του καπιταλισμού της ευημερίας*. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα (1990).

7. Ferrera M. (1996), 'The 'Southern Model' of welfare in Social Europe'. *Journal of European Social Policy*, 6, 17-37.
8. Powell, M. and Barrientos, A. (2011), "An Audit of the Welfare Modelling Business", in *Social Policy and Administration*, Vol.45, No1, pp.69-84.
9. Scruggs, L. and Allan, J.P. (2006), "The material consequences of welfare states. Benefit generosity and absolute poverty in 16 OECD countries", *Comparative Political Studies*, 39, 7, pp. 880–904.
10. Pierson, P. (ed.) *The New Politics of the Welfare State*, Oxford University Press.
11. Taylor-Gooby, P. (ed.) (2004) *New Risks, New Welfare: The Transformation of the European Welfare State*. Oxford: OxfordUniversity Press.
12. Armingeon, K. and Boloni, G. (eds) (2006), *The Politics of Post-Industrial Welfare States: Adapting Post-war Social Policies to New Social Risks* (pp. 3–26). London and New York: Routledge.
13. Bonoli, G. and Natali, D. (eds) (2012), *The Politics of the New Welfare State*, Oxford University Press, UK.
14. Φερώνας, Α. (2013), *Ο Εξευρωπαϊσμός της Κοινωνικής Πολιτικής: Θεωρητικές Προσεγγίσεις, Μεθοδολογικά Προβλήματα και η Ελληνική Εμπειρία*, Διόνικος, υπό έκδοση.

II. Πεδία Εφαρμογής Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής

II. 1. Ευρωπαϊκές Πολιτικές Απασχόλησης και Εργασιακών Σχέσεων

Διδάσκων: Ι. Κουζής (Καθηγητής), Πάντειο Πανεπιστήμιο.

1. Σύντομη Περιγραφή

Στο μάθημα «Ευρωπαϊκές Πολιτικές Απασχόλησης και Εργασιακών Σχέσεων» αναλύεται το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής πολιτικής για την απασχόληση και τις εργασιακές σχέσεις, ο ρόλος της πολιτικής απασχόλησης στον ευρωπαϊκό χώρο ενταγμένος στις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και στις επιδράσεις στην αγορά εργασίας, η σχέση οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Εξετάζονται επίσης οι άξονες της ευρωπαϊκής πολιτικής απασχόλησης με ιδιαίτερη έμφαση στην απασχολησιμότητα και τις ενεργητικές πολιτικές σε συνδυασμό με την ανάπτυξη πολιτικών ευελιξίας στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων, η εξέλιξη του ευρωπαϊκού εργασιακού προτύπου και ο κεντρικός ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία ενός νέου και ευέλικτου πλαισίου με τις παρεπόμενες συνέπειες στο πεδίο των αμοιβών και των δικαιωμάτων και την ανάπτυξη εργασιακών σχέσεων πολλαπλών ταχυτήτων που διαπερνούν το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών με βάση πάντοτε τις εθνικές ιδιαιτερότητες που τις χαρακτηρίζουν. Τέλος, εξετάζεται η κατάσταση και οι διαμορφούμενες προοπτικές της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας και των επιμέρους περιοχών που την συνθέτουν στο πλαίσιο της πρόσφατης και διογκούμενης οικονομικής κρίσης.

2 . Στόχοι του μαθήματος

Κατανόηση του γενικότερου προσανατολισμού της ευρωπαϊκής πολιτικής απασχόλησης(ΕΠΑ). Ανάλυση των επιμέρους αξόνων περί τους οποίους κινείται η ΕΠΑ και του περιεχομένου ενός εκάστου. Συνέπειες των ασκούμενων πολιτικών απασχόλησης στο περιεχόμενο των εργασιακών σχέσεων και ο ρόλος της οικονομικής κρίσης.

3. Μαθησιακά αποτελέσματα

- Ικανότητα κατανόησης, ανάλυσης και χρήσης του περιεχομένου των εννοιών που συνδέονται με το αντικείμενο του μαθήματος
- Ικανότητα ανάπτυξης εργασιών που άπτονται του περιεχομένου του μαθήματος
- Ικανότητα προσέγγισης των πολιτικών απασχόλησης υπό την ποσοτική και την ποιοτική διάσταση του περιεχομένου τους.

- Ικανότητα αξιολόγησης ασκούμενων πολιτικών περί την απασχόληση στη βάση της διαμόρφωσης στόχου και αποτελέσματος με αφετηρία τις κύριες παραμέτρους που διαπερνούν το πρόγραμμα αξιολόγησης.

4. Τρόπος αξιολόγησης των φοιτητών

Οι φοιτητές αξιολογούνται με γραπτή δοκιμασία με έντονα τα στοιχεία της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης. Συνδυαστικά η αξιολόγησή τους συμπεριλαμβάνει και την ουσιαστική συμμετοχή τους στο μάθημα με έμφαση στη θέση καίριων ερωτημάτων και στην κατάθεση ουσιωδών παρατηρήσεων περί την εξεταζόμενη ενότητα και πτυχή του μαθήματος. Η αναλογία ανάμεσα στα δύο πεδία αξιολόγησης αφορά στο 90% ως προς την γραπτή εξέταση και στο 10% ως προς την ουσιαστική συμμετοχή στο μάθημα.

5. Βιβλιογραφία

- Esping – Andersen G.(2006): Γιατί χρειαζόμαστε ένα νέο κοινωνικό κράτος;, Αθήνα, Διόνικος.
- European Commission (2000-2012): Employment in Europe, Annual Reports, Employment and Social Affairs, Brussels.
- European Commission (2012): Industrial relations in Europe, Annual Report, Employment and Social Affairs, Brussels.
- ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (2013): Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση, Αθήνα.
- ΙΝΕ/ΓΣΕΕ(2012): Οι εργασιακές σχέσεις στην Ευρώπη και στην Ελλάδα (επιμ. Γ. Κουζής), Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Αθήνα.

II. 2. Ευρωπαϊκές Πολιτικές Κοινωνικής Ασφάλισης και Υγείας

Διδάσκοντες: Χαράλαμπος Οικονόμου (Αν. Καθηγητής), Πάντειο Πανεπιστήμιο -
Μαρίνα Αγγελάκη (PhD), Πάντειο Πανεπιστήμιο

1. Σύντομη Περιγραφή

Η παρούσα ενότητα διαλέξεων επικεντρώνεται στην διερεύνηση της επίδρασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης και της υγείας. Πιο συγκεκριμένα, θα δοθούν απαντήσεις στα ακόλουθα ερωτήματα: Ποιο είναι το περιεχόμενο των ευρωπαϊκών ρυθμίσεων στους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης και της υγείας και πώς εξηγείται η υιοθέτησή τους σε σχέση με τη διαδικασία οικονομικής ολοκλήρωσης; Πώς διαμορφώνεται και πώς μεταβάλλεται η σχέση υπερεθνικού και εθνικού επιπέδου; Διαπιστώνεται σύγκλιση και αν ναι προς ποιο μοντέλο ή αντιθέτως πρόκειται για τομείς που χαρακτηρίζονται από ισχυρή θεσμική εξάρτηση; Πώς επηρεάζει η κρίση τους τομείς κοινωνικής ασφάλισης και υγείας; Η κατανόηση και εξέταση της επίδρασης του ευρωπαϊκού πλαισίου στο εθνικό θα γίνει μέσω αναφοράς πρωτίστως στο ελληνικό σύστημα, ενώ η σημασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η επίδραση της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης στις εθνικές μεταρρυθμίσεις θα αναδειχθεί μέσω σύγκρισης με κράτη τόσο εντός όσο και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Στόχοι

Κύριος στόχος του μαθήματος είναι η εξέταση των πολιτικών υγείας και κοινωνικής ασφάλισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο από την οπτική της διαμόρφωσής τους σε κεντρικό Κοινοτικό επίπεδο όσο και από την οπτική της αλληλεπίδρασης του Ευρωπαϊκού κεκτημένου με τις εθνικές έννομες τάξεις.

3. Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της παρακολούθησης του μαθήματος, οι φοιτητές θα είναι σε θέση να:

- Γνωρίζουν το θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διέπει τους τομείς της υγείας και της κοινωνικής ασφάλισης.

- Κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο το Ευρωπαϊκό κοινωνικό κεκτημένο επιδρά στην οργάνωση και λειτουργία των εθνικών συστημάτων υγείας και κοινωνικής ασφάλισης.
- Συγκρίνουν και αναλύουν τα επιμέρους συστήματα υγείας και κοινωνικής ασφάλισης καθώς και τις ομαδοποιήσεις τους σε κοινωνικά μοντέλα.
- Διερευνούν και αναλύουν τον τρόπο με τον οποίο οι συνθήκες οικονομικής κρίσης επιδρούν στη μεταρρύθμιση των συστημάτων υγείας και κοινωνικής ασφάλισης.

4. Τρόπος Αξιολόγησης των Φοιτητών

Η αξιολόγηση των φοιτητών γίνεται με γραπτή εξέταση.

5. Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Angelaki M, Natali D., (2011), «Pension policy in Europe since the crisis: EU developments and national reforms», στο: Degryse C., Natali D., (eds.), *Social developments in the EU*, Brussels, ETUI/OSE, pp. 121-140.

Economou C., (2012), «The performance of the Greek health care system and the economic adjustment program: ‘economic crisis’ versus ‘system specific deficits’ driven reform», *Κοινωνική Θεωρία/Social Theory*, Vol. 2, pp. 33-69.

Economou C., (guest editor), «The impact of economic crisis on health care systems», Special Issue, *Social Cohesion and Development*, Vol. 7, Issue 1, Spring 2012.

EuroHealth, (2012), «Health systems and the financial crisis», *EuroHealth Special Issue*, Vol. 18, No 1.

Greer S., (2009), *The politics of European Union health policies*, Maidenhead, Open University Press.

Mladovsky Ph., Srivastava D., Cylus J., Karanikolos M., Evetovits T., Thomson S., McKee M., (2012), *Health policy responses to the financial crisis in Europe*, Copenhagen, European Observatory on Health Systems and Policies, WHO/EURO.

Mossialos E., Permanand G., Baeten R., Hervey T., (eds.), (2010), *Health systems governance in Europe. The role of European Union law and policy*, Cambridge, Cambridge University Press.

Thomson S., Jowett M., Evetovitis T., Mladovsky P., Maresso A., Figueras J., (eds.), (2013), *The impact of the financial crisis on health and health systems in Europe*. Copenhagen, European Observatory on Health Systems and Policies.

Wismar M., Maier C., Glinos I., Dussault G., Figueras J., (eds.), (2011), *Health professional mobility and health systems. Evidence from 17 European countries*, Copenhagen, European Observatory on Health Systems and Policies, WHO/EURO.

Wismar M., Palm W., Figueras J., Eenst K., van Ginneken E., (eds.), (2011), *Cross-border health care in the European Union*, Copenhagen, European Observatory on Health Systems and Policies, WHO/EURO.

Ελληνόγλωσση

Αγγελάκη Μ., (2011), «Πολιτικές και εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης», στο: Σακελλαρόπουλος Θ., (επιμ.), *Η κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα, Διόνικος, σσ. 371-402.

Κυριόπουλος Γ., Αθανασάκης Κ., Πάβη Ε., (2012), *Οικονομική κρίση και υγεία. Ένα δοκίμιο πολιτικής οικονομίας για την ανασυγκρότηση του υγειονομικού τομέα*, Αθήνα, Καστανιώτης.

Οικονόμου Χ., (2011), «Η επίδραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα συστήματα υγείας των χωρών μελών», στο: Σακελλαρόπουλος Θ., (επιμ.), *Η κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα, Διόνικος, σσ. 403- 440.

Οικονόμου Χ., (2004), *Πολιτικές υγείας στην Ελλάδα και τις ευρωπαϊκές κοινωνίες*, Αθήνα, Διόνικος.

ΘΕ IV 3. Ευρωπαϊκές Πολιτικές Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ενσωμάτωσης

Διδάσκουσα: Δέσποινα Παπαδοπούλου (Αν. Καθηγήτρια), Πάντειο Πανεπιστήμιο

1. Σύντομη Περιγραφή

Τα σεμινάρια έχουν στόχο τη γνωριμία και την εξοικείωση των φοιτητών με τα προβλήματα που συνδέονται με την άσκηση των ευρωπαϊκών μεταναστευτικών πολιτικών. Τα προβλήματα αυτά εντοπίζονται σε δύο επίπεδα. Πρώτον, στο επίπεδο της επίσημης μεταναστευτικής πολιτικής που σχεδιάζει και εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Δεύτερον, στο επίπεδο των εθνικών ευρωπαϊκών μεταναστευτικών που έχουν παράδοση στη διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος (π.χ. Γαλλία, Βρετανία, Γερμανία). Συμπληρωματικά παρουσιάζονται κριτικές αναφορές στις νεώτερες και λιγότερο ώριμες χώρες υποδοχής μεταναστών του Ευρωπαϊκού Νότου. Επίσης, αναλύονται και ερμηνεύονται οι πολιτικές που σχεδιάζονται και ασκούνται στον ευρωπαϊκό χώρο και επικεντρώνονται στην κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών. Η ΕΕ προωθεί μια γενική μορφή ενσωμάτωσης την οποία η κοινωνική πραγματικότητα και οι εθνικές ιδιαιτερότητες των επιμέρους χωρών - ιστορική παράδοση, αξίες, στερεότυπα- καθιστούν κενό γράμμα, αποδυναμώνοντας τις γενικές κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Μεταναστευτικής Πολιτικής.

2. Στόχοι

Τα σεμινάρια στοχεύουν να αναδείξουν τα κύρια χαρακτηριστικά και τις αντιφάσεις μεταξύ εθνικού και υπερεθνικού στο πεδίο της μεταναστευτικής πολιτικής την εποχή της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας που οξύνει φαινόμενα φυλετικού και κοινωνικού ρατσισμού. Ειδικότερα, οι στόχοι του μαθήματος περιλαμβάνουν:

- την αποσαφήνιση και την ανάλυση των σχετικών με τη μετανάστευση βασικών εννοιών
- την ανάδειξη της σχέσης της μεταναστευτικής με την κοινωνική πολιτική

- την ανάλυση και την ερμηνεία των διαφορών μεταξύ της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής και των εθνικών μεταναστευτικών πολιτικών (με έμφαση στο παράδειγμα της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής)
- τη συγκριτική παρουσίαση των κυριότερων εθνικών μοντέλων που επηρέασαν τις μεταναστευτικές πολιτικές των κρατών-μελών της ΕΕ
- την παρουσίαση τριών παραδειγμάτων ερευνών πεδίου από την ευρωπαϊκή και ελληνική πραγματικότητα τα οποία αναδεικνύουν τις αντιφάσεις και την πολυπλοκότητα των μεταναστευτικών πολιτικών

3. Μαθησιακά Αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση της παρακολούθησης του μαθήματος, οι φοιτητές θα είναι σε θέση να:

- Γνωρίζουν το πλαίσιο συγκρότησης, τις αρχές, το περιεχόμενο και τις διαδικασίες διάχυσης των Ευρωπαϊκών Πολιτικών για τη μετανάστευση
- Συγκρίνουν και αναλύουν τα επιμέρους συστήματα μετανάστευσης, τις ομαδοποιήσεις τους σε κοινωνικά μοντέλα και την αποτίμηση των επιπτώσεων τους
- Διερευνούν και αναλύουν τον τρόπο με τον οποίο οι συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής κρίσης επιδρούν στις μεταναστευτικές ροές και την προσαρμογή των μεταναστευτικών πολιτικών σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο
- Διαθέτουν βασικές θεωρητικές γνώσεις και μεθοδολογικά εργαλεία για την ανάλυση των πολιτικών και για την κριτική ανάγνωση της έρευνας για τα ζητήματα μετανάστευσης θέτοντας κριτικά ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο και τις διαδικασίες των Ευρωπαϊκών Πολιτικών Μετανάστευσης

4. Τρόπος Αξιολόγησης

Η αξιολόγηση των φοιτητών γίνεται με γραπτή εξέταση στο τέλος του εξαμήνου.

5. Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση:

- Δημουλάς Κ., Παπαδοπούλου Δ., (επ. ευθ.), 2005, *Μορφές Κοινωνικής Ένταξης και Ενσωμάτωσης των οικονομικών μεταναστών στην Περιφέρεια Αττικής*, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Αθήνα.
- Κασιμάτη Κ. (επιμ.), 2003. *Πολιτικές Μετανάστευσης και Στρατηγικής Ένταξης. Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών*, Gutenberg, ΚΕΚΜΟΚΟΠ, Αθήνα
- Καψάλης Α., 2005, "Ο Νόμος 3386/2005: το "νέο" θεσμικό πλαίσιο για τη μετανάστευση", *Ενημέρωση*, ΙΝΕ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, αρ. 123, σελ. 2-13.
- Μπάγκαβος Χ., και Δ. Παπαδοπούλου (επιμ.), 2006, *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Αθήνα, Gutenberg, 460 σελ.
- Μπάγκαβος Χρ., Παπαδοπούλου Δ., 2003, *Μεταναστευτικές Τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική*, σειρά μελέτες 15, εκδόσεις ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Αθήνα.

Ξενόγλωσση:

- Bauer T., Dietz B., Zimmermann K., Zwiintz E., 2001, «German Migration: Development, Assimilation and Labor Market Effects», in K. Zimmermann (ed), *European Migration*, Oxford Economic Press.
- Brucker H., Epstein G., McCormick B., Saint-Paul G., Venturini A., Zimmermann K., 2001, *Managing Migration in the European Welfare State*, Report, IMF.
- Charbit, Y. et C. Bertrand, 2001, *Enfants, Familles, Migrations dans le bassin Méditerranéen*, INED, (Cahier 110) PUF, Paris.
- Dustmann C., and Preston I., 2000, *Racial and Economic Factors in Attitudes to Immigration*, IZA Discussion Paper No 190, Bonn.
- Fertig M., and Schmidt C. M., 2001, «First – and Second – Generation Migrants in Germany – What do we know and what do people think» in Rotte R., (ed) *Migration Policy and the Economy – International Experience*, mimeo.
- Karantinos D., 2001-2005, *Trends in Immigration: Greece*, Report, European Commission DG Employment & Social Affairs.

- Papadopoulou D., 1994, *Politiques d'insertion professionnelle et intégration sociale. Les cas des immigrés et des enfants d'immigrés*, thèse du nouveau régime, EHESS, Paris.
- Schnapper D., 1992, *L'Europe des immigrés, essai sur les politiques d'immigration*, Paris, éditions François Bourin.
- Strath B., 2003, *Final Report: Recent Trends in immigrant strategies in Germany, Greece, Italy and the United Kingdom-A comparison*. Iapasis: Does Implementation Matter? Informal Administration and Shifting *Immigrant Strategies in Four Member States*. Rome, 13-14 November 2003.

- **ΘΕ IV 4. Ευρωπαϊκές Πολιτικές Εκπαίδευσης**

Διδάσκουσες: Άννα Τσατσαρώνη (Καθηγήτρια), Αντιγόνη Σαρακινιώτη (Ph.D.) - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

1. Σύντομη Περιγραφή

Αντικείμενο του μαθήματος είναι η εισαγωγή των φοιτητών στη συστηματική και κριτική μελέτη των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) για την εκπαίδευση και την κατάρτιση (2000-2020). Με αναφορά στη σχετική κοινωνιολογική βιβλιογραφία παρουσιάζονται και αναλύονται οι σημαντικότεροι σταθμοί της εξέλιξης των πολιτικών και οι βασικές διαδικασίες της διάχυσης και της συνάρθρωσής τους στο υπερεθνικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο διαμόρφωσης και λειτουργίας των σύγχρονων εκπαιδευτικών δομών (τυπική, άτυπη και μη τυπική εκπαίδευση). Η κοινωνιολογική θεώρηση επιτρέπει την ανάδειξη και κατανόηση του ευρωπαϊκού χώρου εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης ως ένα δυναμικό περιβάλλον κοινωνικής ρύθμισης και συγκρότησης των σύγχρονων ταυτοτήτων των ευρωπαίων πολιτών.

2. Στόχοι

Οι στόχοι του μαθήματος είναι:

- Η επικέντρωση στη συστηματική μελέτη του πλαισίου, των αρχών και των στόχων του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» και των σχέσεων του με τα εθνικά και τοπικά πλαίσια εκπαιδευτικής πολιτικής και πρακτικής.
- Η ανάλυση της ιδέας και του περιεχομένου της δια βίου μάθησης σε σχέση με τις στρατηγικές της Ε.Ε. για τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού χώρου «ευκαιριών» εκπαίδευσης και κατάρτισης για όλους.
- Η ανάδειξη της δια βίου μάθησης ως άξονα για τη διερεύνηση των δυναμικών σχέσεων μεταξύ της Κοινωνικής και της Εκπαιδευτικής πολιτικής αναφορικά με την ανάπτυξη πρακτικών ενίσχυσης της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης/ συνοχής του ευρωπαϊκού πληθυσμού.
- Η ανάδειξη κρίσιμων θεωρητικών ζητημάτων σχετικών με τα θεμιτά πρότυπα της γνώσης και το ρόλο τους στις σύγχρονες μορφές της διακυβέρνησης.

3. Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος ο φοιτητής / τρια θα είναι σε θέση να:

- Γνωρίζει το πλαίσιο συγκρότησης, τις αρχές, το περιεχόμενο και τις διαδικασίες διάχυσης των Ευρωπαϊκών Πολιτικών για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη δια βίου μάθηση.
- Κατανοεί τη σημασία της εξειδικευμένης κοινωνιολογικής γνώσης καθώς και της ιδέας της διεπιστημονικότητας στην προσέγγιση και την κατανόηση των Ευρωπαϊκών Πολιτικών.
- Χρησιμοποιεί επαρκώς τη σχετική επιστημονική βιβλιογραφία για τη μελέτη των Ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών πολιτικών.
- Διαθέτει βασικές θεωρητικές γνώσεις και μεθοδολογικά εργαλεία για την ανάλυση των πολιτικών και για την κριτική ανάγνωση της σχετικής έρευνας.
- Αξιοποιεί τις πηγές και τα κείμενα πολιτικής, παλαιότερα και σύγχρονα, για συγκεκριμένους επαγγελματικούς και ερευνητικούς σκοπούς.
- Θέτει κριτικά ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο και τις διαδικασίες της ΕΕΠ.
- Διακρίνει τα κρίσιμα θέματα της πολιτικής και τις εξελίξεις σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Γενικές Ικανότητες: Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών σχετικών με τις ΕΕΠ, αντλούμενων από ποικίλες πηγές, εργασία σε διεθνές περιβάλλον, ομαδική εργασία, εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον, ανάπτυξη επιχειρημάτων, δημιουργική σκέψη.

4. Μέθοδοι διδασκαλίας/ μάθησης

Η διδασκαλία του μαθήματος θα πραγματοποιηθεί με διαλέξεις (φόρτος εργασίας εξαμήνου: 12 ώρες). Η ατομική μελέτη της βιβλιογραφίας και η συγγραφή σύντομης ομαδικής εργασίας (ανά ομάδα τριών φοιτητών/-ριών) αποτελούν τις βασικές υποχρεώσεις της συμμετοχής των φοιτητών στο μάθημα. Έκταση των εργασιών: έως 2500 λέξεις.

Προβλέπεται η υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class.

4. Τρόπος αξιολόγησης των φοιτητών

Η αξιολόγηση των φοιτητών γίνεται με τελικές γραπτές εξετάσεις (βαρύτητα 50%) αλλά και με τις μικρής έκτασης ομαδικές εργασίες που θα τους ανατεθούν κατά τη διάρκεια του εξαμήνου (50%).

5. Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Alexiadou, N., Fink-Hafner, D. & Lange, B. (2010). Education Policy Convergence through the Open Method of Coordination: theoretical reflections and implementation in 'old' and 'new' national contexts. *European Education Research Journal*, 9(3): 345-358.

Ball, S.J. (2013). Education, justice and democracy: The struggle over ignorance and opportunity. Policy Paper. Center for Labour and Social Studies.

Ball, S.J. (2009). Lifelong learning, subjectivity and the totally pedagogised society in M. Peters, A.C. Besley, M. Olssen, S. Maurer, & S. Weber (eds) *Governmentality Studies in Education*. Sense Publishers (201-216).

- Ball, S.J., Maguire, M. and Braun, A. (2012) *How Schools Do Policy: Policy Enactments in Secondary Schools*, Routledge.
- Ball, S.J. (1993). What is policy? Texts, trajectories and toolboxes. *Discourse*, 13 (2), 10-17.
- Bernstein, B. (2001). From pedagogies to Knowledges. In A. Morais, I. Neves, B. Davies & H. Daniels (Eds.), *Towards a sociology of pedagogy. The contribution of Basil Bernstein to research* (pp. 363-368). New York: Peter Lang.
- Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, Symbolic Control and Identity. Theory, research, critique*. Revised edition. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Doherty, R. (2007). Critically framing education policy: Foucault, Discourse and Governmentality, in M. Peters & T. (A.C.) Besley (eds) *Why Foucault? New Directions in Educational Research*. New York: Peter Lang (193-204).
- Fejes, A. & Nicoll, K. (2008) (eds). *Foucault and Lifelong learning. Governing the subject*. London: Routledge.
- Gouvias, D. (2007). The 'Responses' of the Greek State to Global Trends of Educational Policy Making. *European Educational Research Journal*, 6 (1), 25-38.
- Lawn, M. & Grek, S. (2012). *Europeanizing Education: governing a new policy space*, Symposium Books.
- Peters, M., Besley, A.C., Olssen, M., Maurer, S. & Weber, S. (2009) (eds). *Governmentality Studies in Education*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Rizvi, F., & Lingard, B. (2010). *Globalizing Education Policy*. London: Routledge.
- Robertson, S. (2013). Placing teachers in global governance agendas. *Comparative Education Review*, 56(4): 584-607.
- Tsatsaroni, A. & Evans, J. (2013). Adult numeracy and the totally pedagogised society: PIAAC and other international surveys in the context of global educational Policy. *Educational Studies in Mathematics* (<http://dx.doi.org/10.1007/s10649-013-9470-x>).
- Singh, P., Thomas, S. & Harris, J. (2013). Recontextualising policy discourses: a Bernsteinian perspective on policy interpretation, translation, enactment. *Journal of Education Policy*, 28(4): 465-480.

- Σαρακινιώτη, Α. & Τσατσαρώνη, Α. (2011). Πειθαρχία και γνώση στην κοινωνία των ικανοτήτων. Στο Γ. Σταμέλος, (Επιμ.), Για μια ποιητική του εκπαιδευτικού τοπίου, Δέκα χρόνια μετά...χαριστήριο στον Ιωσήφ Σολομών, Τόμος Ι (σελ. 240-267). Αθήνα: Αλεξάνδεια.
- Σταμέλος, Γ. & Βασιλόπουλος, Α., 2004, Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική: Συγκρότηση, Θεματολογία, Μεθοδολογία υλοποίησης, Επιδράσεις στην ελληνική εκπαίδευση και κατάρτιση, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Τσατσαρώνη, Α. & Κουλαϊδής, Β. (2010). Παιδαγωγικός λόγος και παιδαγωγική πρακτική: Θεωρητικοί όροι, προβληματική και πεδίο εφαρμογής. Στο Β. Κουλαϊδής, & Α. Τσατσαρώνη, Α. (Επιμ.), Παιδαγωγικές Πρακτικές: Από την έρευνα στην εκπαιδευτική πολιτική. Αθήνα: Μεταίχμιο (17-50) .
- Τσουκαλάς, Κ. (2010). Η επινόηση της ετερότητας. «Ταυτότητα» και «διαφορές» στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Αθήνα: Καστανιώτης.

Σημαντικά επιστημονικά περιοδικά στο πεδίο

European Education research Journal (EERJ)

Journal of Education Policy (JEP)

British Journal of Sociology of Education (BJSE)

Globalisation, Societies and Education (GSE)

ΘΕ V. Οι Προοπτικές του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου

Διεθνής και Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική στον 21^ο Αιώνα

Συντονιστής διδασκόντων/θεματολογίας:

Δημήτρης Βενιέρης (Αν. Καθηγητής) Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου)

Επισκέπτες Καθηγητές (2014-15): G. Esping-Andersen (Professor) University of Barcelona - M. Ferrera (Professor), University of Milan - G. Bonoli (Professor), University of Lausanne

1. Περιγραφή

Η μελέτη της *Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής* (ΕΚΠ) συνδέεται με τη διερεύνηση ζητημάτων όπως η οικονομική παγκοσμιοποίηση και η ανάγκη υπερεθνικής κοινωνικής ρύθμισης. Συναρτάται με τη μελέτη διαδικασιών όπως η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και η υπερεθνική αναδιανομή πόρων. Διαγράφει το ρόλο των Ευρωπαϊκών θεσμών, την πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης και την προσδοκία της ευρωπαϊκής ιδιότητας του πολίτη. Ο όρος ΕΚΠ αναφέρεται πρωτίστως σε υπερεθνικές ρυθμίσεις κοινωνικού χαρακτήρα που προέρχονται από διεθνείς οργανισμούς - κυρίως η Ευρωπαϊκή Ένωση, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας. Σταδιακά, η ανάδειξη της ανάγκης για υπερεθνική κοινωνική ρύθμιση της καπιταλιστικής οικονομίας, η αποδυνάμωση της εθνικής κοινωνικής πολιτικής και η ενδυνάμωση της αλληλεπίδρασης εθνικής και υπερεθνικής ευημερίας, προσδίδουν στην ΕΚΠ έναν ολοένα και κρισιμότερο ρόλο για την Ευρωπαϊκή προοπτική στον 21^ο αιώνα. Το ίδιο ισχύει σε ευρύτερο επίπεδο, με τη δημιουργία και την προαγωγή της Διεθνούς, της Παγκόσμιας Κοινωνικής Πολιτικής (*Global Social Policy*), που συνιστά μια παγκόσμια στρατηγική συνεργασίας ώστε η παγκόσμια οικονομία να αποδεχθεί ένα σύστημα κοινωνικής δικαιοσύνης και ρύθμισης. Στο πλαίσιο αυτό διαμορφώνεται η θεματολογία των σεμιναρίων αυτής της ενότητας που αναπτύσσεται από μια ομάδα διδασκόντων καθηγητών από όλη την Ευρώπη. Συγκεκριμένα, η θεματολογία σεμιναρίων περιλαμβάνει ερωτήματα και ανάλυση για την έννοια και την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής, τα πεδία της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής, τα Ευρωπαϊκά Κοινωνικά Δικαιώματα, την ανάδυση της Διεθνούς/Παγκόσμιας Κοινωνικής Πολιτικής, τις προοπτικές της Κοινωνικής Ευρώπης μετά την εποχή της κρίσης και τις προκλήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου

2. Στόχοι

Τα σεμινάρια αποσκοπούν στη διεπιστημονική και πολυεπιστημονική εμβάθυνση των σύνθετων και πολυεπίπεδων παραμέτρων ανάπτυξης της ΕΚΠ στον 21^ο αιώνα καθώς και την ανάλυση των προοπτικών του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου μετά την παγκόσμια κρίση. Οι φοιτητές –με βάση την αρχική μελέτη του προηγούμενου εξαμήνου- πρέπει να ενδυναμώσουν τη δυνατότητα κατανόησης, ανάλυσης και σύνθεσης όλων αυτών των ζητημάτων. Πρέπει επίσης να παγιώσουν την επίγνωση του στρατηγικού ρόλου και την τεκμηρίωση των προοπτικών της υπερεθνικής κοινωνικής ρύθμισης μέσα από μια πλουραλιστική διδασκαλία από διδάσκοντες εγνωσμένης διεθνούς εμπέλειας.

3. Μαθησιακά αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση των σεμιναρίων οι φοιτητές θα πρέπει:

- να κατανοούν και να εμβαθύνουν στις βασικές έννοιες της θεωρητικής ανάλυσης της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής την εποχή της παγκοσμιοποίησης
- να συγκροτούν επιστημονικά τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία για το ρόλο της Ευρωπαϊκής και της Διεθνούς Κοινωνικής Πολιτικής στο σύγχρονο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον
- να περιγράφουν, να αναλύουν και να συγκρίνουν διαφορετικά σενάρια εξέλιξης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου

4. Τρόπος αξιολόγησης των φοιτητών

Οι φοιτητές αξιολογούνται με γραπτό διαγώνισμα στο τέλος του εξαμήνου διδασκαλίας με βάση το περιεχόμενο των σεμιναρίων των διαφορετικών διδασκόντων και τη βιβλιογραφία που έχουν παραπέμψει. Παρέχεται η δυνατότητα προαιρετικών εργασιών/παρουσιάσεων που βελτιώνουν την τελική βαθμολογία του γραπτού διαγωνίσματος μέχρι 2 μονάδες.

5. Βασική βιβλιογραφία (ενδεικτικά)

- Albers D., Haseler S. and Meyer H. (eds) (2006), *Social Europe: a Continent's Answer to Market Fundamentalism*, London: European Research Forum at London Metropolitan University.
- Armingeon K. and Bonoli G. (2006) (eds) *The Politics of Post-Industrial Welfare States: Adapting Post-war Social Policies to New Social Risks*, London and New York: Routledge.
- Bailey, D. J. (2008), 'Explaining the underdevelopment of 'Social Europe': a critical realization', *Journal of European Social Policy*, 18(3): 232–245.
- Βενιέρης Δ. (2013), *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα: Το Τέλος των Ύμνων*, Νέα Έκδοση, Αθήνα: Τόπος.
- Bonoli G. (2007), 'Postindustrialization, New Social Risks, and Welfare State Adaptation in Advanced Industrial Democracies', *Comparative Political Studies* 40(5): 495–520.
- Cantillon B. (2011) 'The paradox of the Social Investment State: Growth, Employment and Poverty in The Lisbon Era', *Journal of European Social Policy* 21(5): 432–49.
- Castles F.G. (2010), 'Black swans and elephants on the move: the impact of emergencies on the welfare state', *Journal of European Social Policy*, 20 (2) 91-101.
- Clarke J. (2004), *Changing Welfare, Changing States: New Directions in Social Policy*, London: Sage.
- Daly M. (2008), 'Whither EU Social Policy? An Account and Assessment of Developments in the Lisbon Social Inclusion Process', *Journal of Social Policy*, vol. 37 (1), pp. 1-19.
- De Burca G. & De Witte B. (eds) (2005), *Social Rights in Europe*, Oxford: Oxford University Press.
- Deacon B. with Hulse M. and Stubbs P. (1997), *Global Social Policy: International Organisations and the Future of Welfare*, London: Sage.
- Esping-Andersen, G. (1999), *Social Foundations of Post-industrial Economies*. New York: Cambridge University Press.

- European Commission (2010), *Europe 2020: A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth*. Communication COM (2010) 2020. Brussels: European Commission.
- Farnsworth, K. and Irving, Z. (eds) (2011), *Social Policy in Challenging Times: Economic Crisis and Welfare Systems*, Bristol: Policy Press.
- Ferrera, M. (2005) *The Boundaries of Welfare: European Integration and the New Spatial Politics of Social Protection*. Oxford: Oxford University Press.
- Ferrera M. (2008) "The European Welfare State, Golden achievements, Silver prospects", *West European Politics*, 31 (1-2), 82-107.
- Figari F., Salvatori A. & Sutherland H. (2010), *Economic downturn and stress testing European welfare systems*, Working Paper No. 2010-18, University of Essex: Institute for Social and Economic Research.
- George V. & Page R. (2004), *Global Social Problems*, Cambridge: Polity.
- Geyer, R. (2000) *Exploring European Social Policy*, Cambridge: Polity Press.
- Gilbert, N. (2004) *Transformation of the Welfare State*. New York: Oxford University Press.
- Gray, A. (2004) *Unsocial Europe: Social Protection or Flexiploitation*. London, Pluto.
- Hantrais L. (2007) *Social Policy in the European Union*, 3rd edn. Basingstoke: Macmillan.
- Hemerijck A. (2011), *Changing Welfare States*. Oxford: Oxford University Press.
- Keune, M. (2006) 'The European Social Model and Enlargement', in M. Jepsen and A. Serrano Pascual (eds) *Unwrapping the European Social Model*, Bristol: Policy Press.
- Kleinman, M. (2002), *A European Welfare State? European Union Social Policy in Context*. Basingstoke: Palgrave.
- Leibfried, S. and Pierson, P. (eds) (1995), *European Social Policy: Between Fragmentation and Integration*, Washington, DC: Brookings Institute.

- Marlier, E. and Natali, D. (eds) with Van Dam, R. (2010) *Europe 2020: Towards a More Social EU?* Brussels: P.I.E. Peter Lang.
- Morel, N., Palier, B. and Palme, J. (2011), *Towards a Social Investment Welfare State? Ideas, Policies, Challenges*. Bristol: Policy Press.
- Offe C. and Fuchs S. (2007), *Welfare State Formation in the Enlarged European Union*, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB), Discussion paper SP IV 2007–306.
- Orbie, J. and Tortell, L. (2008) *The European Union and the Social Dimension of Globalization*, London: Routledge.
- Palier B. (ed.) (2010), *A long goodbye to Bismarck: the politics of welfare reforms in continental Europe*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Σακελλαρόπουλος, Θ. (2011) (επιμ), *Η κοινωνική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: Διόνικος.
- Scharpf, Fr. (2010), “The Asymmetry of European Integration, or why the EU Cannot be a Social Market Economy”, *Socio-Economic Review*, 8(2), 211–250.
- Taylor-Gooby, P. (2008), ‘The New Welfare State Settlement in Europe’, *European Societies* 10(1): 3–24.
- Taylor-Gooby P. (2009), *Reframing Social Citizenship*. Oxford: Oxford University Press.
